

MISTER LUDWIG

Ludwig Fransheer, mijn onderbuurman gedurende mijn eerste jaren in Moskou, mis ik eerlijk gezegd bij tijd en wijle enorm. Hij was een zonderling, bescheiden, nerveus, hypersensitief, met nukken.

Ludwig was vooral een aardig mens; begiftigd met een diepdonkere stem en een fijnzinnig gevoel voor humor. Zijn neus was altijd enigszins vochtig, als van een hond. Hoe hij aan zijn vreemde voornaam kwam weet ik niet. Het geheim daarvan lag natuurlijk bij zijn ouders, maar die waren allebei allang gestorven. Hij sprak vrijwel nooit over hen.

Toen ik in Moskou aankwam en het appartement boven hem betrok (twaalfhoog, in de oksel van een twintig verdiepingen tellend woonblok te midden van een betonnen woestijn) zat hij al zo'n anderhalf jaar opgesloten in de hoofdstad van het land dat hij hartgrondig haatte.

'Het lijkt wel of God toen hij Rusland schiep, voor zichzelf het volgende wilde demonstreren: als je toont hoe het níét moet, toon je tegelijk hoe het wél moet.' We zaten in zijn keuken, met uitzicht op een luidruchtige snelweg; niettemin voerde het gezoem van drie immense koelkasten de boventoon. 'Zeg, moet je nog een glaasje gewürztraminer? Hij is

goed doorgerijpt. De smaak van oude rozen.’

Omdat de verhuishwagen met mijn spullen in Polen ter hoogte van Krakau was vastgeraakt, had Ludwig me onderdak aangeboden. Ik sliep in zijn logeerkamertje, op een slaapbank met Bugs Bunny-dekbedovertrek. De drie koelkasten waren bestemd voor de kostbare witte bordeauxs en bourgognes die hij indertijd naar Rusland had meegenomen. Toen hij hoorde dat er van mij driehonderd flessen onderweg waren, als verstekelingen tussen mijn meubels, boeken en schemerlampen gepropt – voornamelijk drinkwijn die ik de maanden ervoor volgens de aanbieding ‘twaalf halen, elf betalen’ bij Albert Heijn had vergaard – lichtte zijn gezicht als een vallende ster bij heldere hemel op.

‘Dan kunnen we voorlopig vooruit, want de winters zijn hier lang, dat zul je merken. Mijn god, wat zul je dat merken!’ Hij liep naar de middelste der temperatuurkasten, ontkurkte opnieuw een flesje uit de Elzas en schonk in een groen geribbeld glas bij.

Zijn schriftuurlijke verzuchting paste goed bij zijn werk: het afzetten van bijbels in het onbegrensde Rusland, een deels gesubsidieerd baantje bij een schimmige organisatie in Amsterdam dat hij vanwege liefdesverdriet had aangenomen; een beslissing die hij vervloekte. Hij had zijn huis in Mokum verhuurd en moest contractueel nog drie jaar in Moskou blijven.

Behalve bijbelkoopman, liefhebber en kenner van wijn was hij een groot bewonderaar van William Shakespeare, een auteur aan wie ik slechts te hooi en te gras had geroken. Ik vertelde hem dat mijn kennis van het Engels te beperkt was. Maar dan behielp ik me toch met de deeltjes die briljant waren vertaald door Komrij? ‘Ik zou beginnen met... ’ns even kijken... Maar natuurlijk, Hamlet!’

Graaiend in zijn boekenkast bekende hij dat hij eigenlijk acteur had willen worden. Hij had zelfs een blauwe maandag

meegelopen op de toneelschool in Maastricht; de wereld daar was niet alleen ijdel maar ook bikkelhard.

Ludwig sprak bij het avondeten graag uitgebreid over Thailand, waar hij vaak had rondgereisd. Bijbels verkopen deed hij toen nog niet; hij financierde zijn inspecties door sociaalkritische verslagen en reportages te schrijven voor een of ander christelijk persorgaan. Bij de limoenen en palmen vergeleken mocht het bestaan hier een hellegang zijn, dit land bood mijn onderbuurman wel de gelegenheid om een dure hobby naar hartenlust bot te vieren: sportvliegen.

‘Sportvliegen?’

‘Ik ben er een paar jaar geleden mee begonnen.’ Met zijwaarts gestrekte armen imiteerde hij een zeearend. ‘Het is letterlijk hemels.’

Zijn brilletje schatte ik min vier, in onhandigheid benaderde zijn motoriek die van mij; de keer dat ik met hem in zijn autootje door het Moskouse verkeer had gereden, stond ik vanwege de wijze waarop hij aan het stuur rukte doodsangsten uit. Maar dat alles vormde voor Ludwig kennelijk geen beletsel om een twaalf meter lang Antonov 2-propellervliegtuig de lucht in te krijgen, door de wolken te sturen en weer veilig te laten landen.

Toen ik drie weken later was ingekwartierd, en mijn telefoon en andere praktische zaken waren geregeld, vroeg Ludwig of ik eens in zijn Antonov met hem mee wilde.

‘Voor geen prijs,’ zei ik.

‘Waarom niet?’

Ik verzon een zwakte van mijn oren: in kleine vliegtuigen werd ik altijd gauw duizelig en misselijk. Een Boeing was voor mij het minste.

‘Nou, dan krijg je het hier in dit vreselijke land met al die Toepolevs, Jaks en Iljoesjins nog flink te stellen.’

Dat ik, jaren daarvoor, al zeker honderd keer met die kren-

gen de ussr had rondgevlagen, van Tasjkent tot Irkoetsk en van Moermansk tot Sachalin, verzweeg ik maar: ik had een nieuwe start gemaakt in het leven.

Een van de temperatuurkasten sloeg met inwendig flesgerinkel aan en begon op z'n rubberen pootjes te rillen, alsof hij het in de broeiwarme keuken ijskoud had. Op dat ogenblik ging de bel. 'Jezus, zou dat Misja wezen?'

Ludwig stond op, slofte op zijn sloffen door de lange gang naar de voordeur, deed open en kwam terug in gezelschap van een donkerharige jonge knaap. Ik schatte hem achttien, hooguit negentien.

'This is Misja.'

Mijn buurman monsterde mijn reactie.

'Hello!' riep de jongen.

'Privet!' zei ik in het Russisch, en ik schudde hem de hand.

De jongen was lang en mager; door zijn katoenen kleding heen schemerde evenwel een grove botstructuur. Hij knipperde nerveus met zijn verschroeide oogleden en zijn hele lichaam beefde; als de ijskast die zojuist met een schokje was stilgevallen.

'Mijn hemel, wat heb je gedaan?' Ludwig had eerder met mij op vertrouwelijke toon over 'zijn neefje' gesproken – als het enige licht in deze godvergeten duisternis.

'Gezopen,' zei Misja.

Hij kromp ineen, greep naar zijn buik, kwam weer overeind en begon met bevende vingers uit het baaltje Hollandse shag dat op de keukentafel lag een sigaretje te rollen.

Het lukte niet, het vloeipapier scheurde. De tabak viel op de grond.

'Kom op, rare gozer. Laat mij het maar doen,' zei Ludwig. Hoeveel had hij eigenlijk gedronken?

'Weet ik niet, hoe moet ik dat nou weten?' mompelde Misja, en hij stak het door Ludwig gedraaide sjekkie met een

watervlugge schroei van een kampeerlucifer in brand. ‘Hmm, lekker, zware tabak! Wat zei je? Nou ja, eerlijk gezegd duurde alles bij elkaar denk ik wel drie dagen. Een echte *zapoj!*’ Misja keek Ludwig schuld bewust aan. ‘Ik scharrelde wat rond bij het Koersk Station,’ ging hij verder. ‘Er was net een Vietnamees in elkaar geramd, vermoedelijk morsdood. Ik had het mobieltje te leen van Vadim en die belde opeens. Ze zaten met z’n allen bij zijn moeder thuis in de keuken te zuipen. Dat mens kwam aan de lijn en commandeerde: “Breng wat voor ons mee!” Bij een kiosk was Moldavische vruchtenlikeur in de aanbieding. Ik kocht twee flessen. De verkoopster zei: “Hé mooie jongen, wat is dat voor een ding?” Ze wees op het splinternieuwe mobieltje om mijn hals. Het was een soepkip van zeker dertig, misschien wel veertig. Normaal willen die wijven dat je even in hun hokje komt en ze dan in hun kruis grijpt... Voor geld of drank...’ Ludwig onderdrukte schokkend met zijn middenrif een lachstuipt, terwijl hij zijn neefje gnuivend aankeek, smekend om meer.

‘Nou goed, die ouwe soepkip vroeg: “Mag ik jouw telefoon even vasthouden?” Ze bekeek hem alsof ’ie uit het museum kwam. Toen kreeg ik gratis een half literkje Kaukasische wodka. Ik hoefde er verder helemaal niks voor te doen! In de keuken bij Vadim lag iedereen over en door elkaar heen. Ze waren die morgen al om tien uur begonnen. Ik riep: “Fruitleikeur!” en kreeg van een mossel, die tijdelijk bij Vadims moeder inwoonde, een vette zoen. Ik had wat in te halen. Toen dat Moldavische bocht en de wodka op waren, werd er geloot wie er verse moest halen. De mossel was de klos. Op een gegeven moment riep Vadims moeder: “Hé, mensen, jullie beginnen blauw te zien!” Ze haalde een plastic kinderspiegeltje tevoorschijn. “Vadim, kijk eens naar jezelf, mijn zoon! Je ziet helemaal blauw!” Iedereen begon om beurten zijn smoel in het spiegelkje te bekijken. Ze trokken het ding elkaar gewoon

uit handen. “Blauw! De drank maakt ons letterlijk blauw!” We kregen allemaal de slappe lach, behalve de mossel, die jankend afdroop naar het toilet. De tweede of de derde dag kwamen twee ooms van Vadim binnenvallen, met een kistje wodka en zeven potten rolmopsen. Ze zaten allebei in de politiek. Van die gasten had Vadim zijn dure mobiel gekregen. De dikste van hen trapte bij binnenkomst al het spiegeltje stuk. Vadims moeder gilte: “Heren, betalen! Dat wordt dokken!” ’ Verder wist hij niets meer...

‘Zeg, Ludwig...’ Misja richtte zijn kinderlijke blik wederom op mijn onderbuurman, ditmaal smekend. ‘Heb je toevallig niet een koud biertje? Voor de dorst. Of een klein glaasje...’

‘Tomatensap!’ Met vaderlijk streng gelaat stapte Ludwig naar een van de koelkasten. ‘Geen druppel alcohol meer! En je stinkt verdomme een uur in de wind! Kom, gekke gozer... Eerst onder de douche, of liever in bad... Pssst... Vooruit...’

Nadat hij Misja naar de badkamer had gedirigeerd, verzegelde Ludwig me door de lange gang van zijn dubbele flat naar de voordeur.

‘Wat een lieve knul hè?’ verzuchtte hij, terwijl hij even stilstond en een hand op mijn schouder legde. ‘Vorig jaar ben ik hem gedurende twee maanden uit het oog verloren. Opeens zat hij bij een Engelsman in Londen. Maar op een middag stond hij weer bij me voor de deur. En hij spreekt fantastisch Engels, niet? Ja, ik heb in mijn leven veel gezondigd. Ik geloof nog geen half woord van de bijbels die ik hier met wagonladingen slijt. Terwijl ik schreef over de misstanden in Thailand, waren mijn bezoeken daar niet altijd even kuis. Maar ik wil hem redden. Hij had een zoon van mij kunnen wezen. Begrijp je dat? Die jongen is het waard.’

Een halfjaar later ging ik alsnog overstag. Het was eind november en Ludwig was inmiddels mijn vriend geworden.

Avondenlang zaten we bij elkaar in de keuken wijn te drinken. Ook deelden we een werkster, Galja, een kromme heks die meer vuil het huis mee naar binnen bracht dan ze eruit haalde. Maar ze streek onze overhemden. Om bijbels te verkopen was een wit, goed geperst overhemd onontbeerlijk.

‘We moeten binnenkort eens gaan langlaufen,’ stelde Ludwig op een avond voor, turend naar zijn in een ruimvallend Aziatisch kledingstuk verscholen pens. ‘Nog hooguit een week en dan is de rivier bevroren. Je glijdt als vanzelf naar Siberië. Ik heb op een dag eens honderd kilometer afgelegd. Maar eerst...’ Hij wees naar buiten, waar de lage winterzon na weken van uitzichtloze duisternis overdadig scheen. ‘Maar eerst ga je met me mee vliegen. Ik heb zojuist op internet naar de prognoses gekeken. Het wordt morgen een nagenoeg wolkeloze dag. Geen zuchtje wind. Uitgelezen vliegweer. Nou?’

De volgende ochtend reden we in zijn autootje naar een vliegveld in het stadje Tsjechov.

Misja was de avond ervoor bij Ludwig komen aanzeilen en lag in foetushouding ronkend op de achterbank. Mijn onderbuurman was zoals altijd opgeruimd, maar rookte voortdurend. Hij was nerveus.

‘Hij heeft weer gezopen,’ zei hij op een gegeven moment.

‘Dat dacht ik al.’

We reden door een dichtbegroeid sparrenbos, met fonkelend oplichtende hoopjes sneeuw.

Met zachte stem begon Ludwig te vertellen hoe hij de eerste maanden in Moskou de zelfmoord nabij was geweest. Op een zomeravond was hij Misja bij de fontein voor het Bolsjojtheater tegengekomen. Hij had meteen een zwak voor hem. Misja had zijn vader nooit gekend, maar vertelde aan iedereen dat hij een buitenlander was, een Fransman met een kasteel in de buurt van Avignon. Ludwig geloofde daar geen

snars van. Welk vaderloos kind had niet zulke dromen? Zijn moeder was een voormalige valutaprostituee. Ze werkte nu in een furniturezaak, maar versleet nog steeds mannen als nylonkousen. De enkele keer dat hij bij haar langskwam, gaf ze hem een kop thee. En riep dan: ‘Nu snel opgesodemieterd! Jij hebt een eigen leven om naar de knoppen te helpen!’

Misja had nooit op zijn oproep voor de militaire dienst gereageerd en werd sinds een halfjaar gezocht. Via een contact bij de fonteynen had hij een vals binnenlands paspoort met de benodigde stempels weten te regelen, voor de controles op straat. Bij zijn moeder bleef het brieven van het ministerie van Defensie regenen. Op een ochtend was er door twee gewapende types bij haar een inval gedaan. Als zijn moeder niet vertelde waar haar zoon was, zou ze meteen in gijzeling worden genomen. Toen had ze het met die twee kerels maar afgeneukt. Ze kon Misja wel vermoorden. Waarom ging hij niet gewoon het leger in? Maar zo’n mooie teerhartige knul, in het Russische leger...

‘Zijn we er al?’

Misja kwam tot leven; hij boog zich over de bestuurdersstoel, trok het baaltje shag uit Ludwigs borstzakje en begon een sigaretje te rollen.

‘Ik heb gedroomd dat ik helemaal alleen bij een kampvuurtje in een grot zat. Ineens stond er een vent in een witte jurk en met een witte baard voor me. Hij riep: “We gaan nu eten. De soep staat klaar!” Ludwig, wat betekent dat? Was die kerel soms God?’

Ludwig grinnikte op zijn typische manier. ‘Waarschijnlijk had je het warm en heb je gewoon honger. Wil je wat eten? Er liggen drie marsen achter je.’

‘Echt waar?’

Hij vergat de shag, greep de chocoladerepen van de hoedenplank en schrokte ze alle drie achter elkaar naar binnen.

Het stadje Tsjechov was een armelijke bende, maar het vooruitzicht van een vlucht boven de bossen maakte een hoop goed.

Een instructeur met een hoofd dat deed denken aan een koeienuier die op knappen stond, vergezelde ons naar een dubbel gevleugeld toestel op een wit veldje. Ook de startbaan was besneeuwd en nog geen driehonderd meter lang. Ik vroeg me af hoe het enorme gevaarte met zo weinig aanjaagruimte de hoogte in ging.

‘Daar zijn deze kisten op gemaakt,’ verklaarde Ludwig, als een oorlogspiloot op militaire laarzen naast me voortstappend. De instructeur, die Fjodor heette, bonkte galmend op de legergroene romp en verzocht mij vervolgens mijn hand even op de vleugels te leggen. Ik trok mijn handschoenen uit. Het voelde aan als met lak bespoten canvas.

‘*Good?*’ vroeg de instructeur.

‘Dit was het werkpaard van de Sovjet-Unie,’ hernam Ludwig, terwijl Fjodor een gammel trapje naar buiten trok en ons noodde aan boord te gaan. ‘Het is de grootste nog vliegende dubbeldekker ter wereld. Duizend pk. Verbruikt gemiddeld een kleine tweehonderd liter brandstof per uur. Landt desnoods midden in een bos. Tegelijkertijd kun je er net zo langzaam mee vliegen als een fiets.’

Binnen had het geheel veel weg van een kazernezaal. Onze adem bleef er in kegeltjes hangen. Aan de zijkanten bevonden zich een paar groengeverfde metalen uitklapstoeltjes en een wirwar van sleetse veiligheids gordels. Ludwig zette een zwartleren helm op, met vettige schapenwollen oorkleppen. Een riempje verdeelde het vlees van zijn onderkin in twee volwassen onderkinnen. De stofbril ontbrak nog.

Het leek alsof we per vliegmachine de overtocht gingen maken over de oceaan, van Parijs of Londen naar de palmrijke eilanden van Polynesië.

Ludwig verdween met Fjodor in de cockpit. Misja had al vaker met de Antonov gevlogen. Hij klapte een stoeltje uit, trok een pakje Marlboro uit zijn Amerikaanse windjack, stak een sigaret op en begon voor zich uit te staren – een streep mars nog op zijn kaken. Ik nam naast hem plaats en snoerde me aan.

‘Hoe vind je het?’ vroeg ik, om maar iets te zeggen.

‘De loopings zijn het leukst.’

De wereld begon ineens te trillen; het geloei van de motoren en propellers was zo overweldigend dat ik mijn vingers even in mijn oren drukte. Door een vuil patrijspoortje achter me keek ik naar het beijsde veldje met de loods waar we Fjodor – achter een bureau met een oranje goudvis in een kom – half ingedut hadden aangetroffen.

Het toestel hobbelde met de snelheid van een scooter voort, draaide abrupt honderdtachtig graden rond zijn as, nog eens, en nog eens, terwijl ik Fjodor met luide stem – het werd al spoedig schreeuwen – van achter het rammelende deurtje van de cockpit met staccatokreten in het Engels instructies hoorde geven.

‘Yes mister! Yes! And now pull dze chandle!’

‘Slow... More slow, mister!’ Met dichtgeknepen keel dacht ik vol berouw aan alle fouten in mijn leven en aan de mensen die ik pijn had gedaan. *‘That chandle! No, that one! Yes! More speed! Now, more speed! Mister Ludwig, I please you... More speed! Do not let it go! More speed! Like fucking dze girls... You know... Like fucking dze girls! And now pull! Da, daváj...Pull!’*

Ik hield mijn ogen stijf dicht en werd door elkaar geram-meld alsof we over spoorwegbielsen reden, maar voelde plots hoe we van de grond kwamen.

En we vlogen.

Het deurtje naar de cockpit ging open; Fjodor stapte met zijn opgeruimde uiergezicht naar buiten. Het was in het toe-

stel nog steeds ijsig koud. Niettemin deed hij zijn gewatteerde jas uit, hing hem aan een soort vleeshaak en trok uit een kist een sixpack bier.

‘Vraag die buitenlander of hij ook een biertje lust!’ Fjodor knikte naar mij en wierp Misja een blikje toe, dat hij handig opving.

‘Njet, spasibo!’ zei ik.

‘Ah, u spreekt een woordje Russisch,’ zei hij, maar ging in het Engels verder: ‘*Ludwig very bad in the Russian. I very bad in the English. But we in cockpit understand each other.*’ Hij grijnsde een gebit van louter metalen tanden bloot. Toen Ludwig met een schreeuw verzocht of ik even bij hem in de cockpit kwam, deed ik mijn riem los en begaf me naar voren.

Mijn onderbuurman zat met zijn belachelijke hoofddekseel op achter de stuurknuppel, proberend zo kalm mogelijk te ogen, maar zijn beslagen brillette dreef van de spanning bijna van zijn gezicht. Hij tuurde op trillende en uitslaande meters, haalde af en toe een hendel over, met een primitief stoomachtig gesis. Het interieur was grof; de bouten en lassen van het aluminium omhulsel waren overal zichtbaar.

‘Wat zeg je?’ schreeuwde hij door het motorlawaai heen.

Ik had nog niets gezegd.

‘Weet je wel waar al die hendels en meters precies toe dienen?’ Door het koepelraam ontwaarde ik de dampige horizon met daarboven de explosie van de zon.

‘Wat zeg je?’

Ik herhaalde mijn vraag.

‘Dat is helemaal niet nodig. Het meeste is overbodige onzin en het principe van vliegen is overal op de aardbol hetzelfde: thermiek, opstijgende lucht. Hé, kijk daar eens!’ Hij wees naar beneden. Ik boog langs zijn bruinleren rechterschouder licht voorover en zag de winterse meren, rivieren en velden onder ons wegdrijven.

‘Een klooster!’ joelde Ludwig. ‘Dat gaan we eens van naderbij bekijken. Fjodor... Hé, Fjodor!’

De instructeur stak zijn rode kop naar binnen.

‘Fjodor! Ik wil een looping doen. Geef je me toestemming?’

‘Goed! Maar gefaseerd dalen en snel optrekken! En houd vooral de brandstofmeter in de gaten. We hebben vandaag maar honderdtwintig liter bij ons. Meer kon ik van die verdomde spuitgasten niet loskrijgen. Vlieg dus niet te ver van de basis af... Gefaseerd dalen en snel optrekken... Zoals ik u heb geleerd, mister Ludwig!’ Terug op mijn plaats had ik me nog niet vastgegespt, of mijn hersenpan vibreerde in een laag gezoem dat in toonhoogte klom naarmate we daalden: het sirenegeluid dat ik kende uit documentaires over de Tweede Wereldoorlog. We raakten in een soort vrije val. Ik kreeg een zoet gevoel in mijn geslacht, als vroeger tijdens het schommelen in de speeltuin.

Misja’s gezicht glom.

‘De loopings zijn het leukste,’ zei hij weer.

Na een duikvlucht onder een spoorwegbrug door, waarbij de romp het stalen rivierwater bijna leek te schampen, kwamen we twintig minuten later met een inwendige aardbeving weer aan de grond. Ludwig slaakte vanuit de cockpit een indianenkreet en stapte als een held via het trappetje met zijn laarzen de sneeuw in.

‘Tot spoedig weerzien, mijn vrienden!’ riep Fjodor ten afscheid, een vers blikje bier in zijn handen.

De Antonov behoorde toe aan de brandwacht van de streek, die de actieve luchtvloot vanwege bezuinigingen met een derde had ingekrompen. De verhuur aan liefhebbers – honderd dollar per halfuur – deed de instructeur er zo’n beetje illegaal bij.

Tijdens de terugweg zette Ludwig een cd van Vivaldi op.

Misja zei het heel erg mooi te vinden, maar draaide midden in *De lente* het geluid abrupt weg en begon te verhalen over zijn tijd in Engeland. Na zijn stukgelopen romance met de Engelsman had hij een paar maanden in de buurt van Edinburgh in een groentezaak gewerkt. Hij sliep er in een soort schuurtje, het loon was belachelijk laag en iedere avond zat hij met andere uit Oost-Europa aangespoelde jongens in een gokhal. Om dat te financieren had Misja een trucje bedacht: aan de ouderwetse weegschaal in de winkel bevestigde hij een vislijntje dat strak aangespannen naar een spijker op de grond liep. Telkens als hij wat afwoog, bracht hij met een manoeuvre van zijn voet en knieën de schaal met het lijntje een paar streepjes extra naar beneden. Op vier kilo appels of peren gapte hij gemiddeld een pond en stak de winst in z'n zak.

‘Wat een gozer hè?’ grinnikte Ludwig trots.

Ach, het was niks bijzonders, ging Misja verder. De Kaukasiërs die in Moskou meloenen verkochten, spoten die dingen ook eerst met injectiespuiten vol kraanwater, want alles werd per kilo verkocht. Wat dachten we dan?

Drie weken later was het kerst. Volgens de Russisch-orthodoxe kalender valt dat begin januari. Maar Ludwig had van de viering op 25 en 26 december een principezaak gemaakt.

Het was een goed bijbeljaar geweest. Van de schimmige organisatie uit Amsterdam had Ludwig een forse bonus gekregen. Hij had mij op kerstavond uitgenodigd. Toen ik om zeven uur binnenkwam trof ik Misja in wit overhemd en geblokt kinderstropdasje aan in de keuken, ontspannen met lijm, scharen, mesjes en diverse soorten stevig karton bezig een huisje te bouwen: een Amsterdams grachtenpand. Ik was diep onder de indruk van het resultaat.

‘Hij heeft gouden handen, vind je niet?’ merkte Ludwig

op, die in een geel keukenschort met roze rendiertjes een geïmporteerde Finse kalkoen stond aan te braden. ‘Ik ben van plan een cursus voor hem te zoeken. Decoreren van etalages of iets in de mode. Wat denk je?’

‘Engels praten, Ludwig, of leer anders eens goed Russisch!’ protesteerde Misja. ‘Ik word gek van jullie keelziekte.’

Beneden op straat werd vuurwerk afgestoken. Misja sprong op. Hij drukte zijn neus tegen het koude keukenraam en tuurde naar buiten.

‘Wij gaan met Oud en Nieuw ook vuurwerk kopen, hè Ludwig?’ Opgewonden keek hij met zijn kinderblik achterom.

‘Natuurlijk, jongen.’ Met een vork prikte Ludwig nog even in de kalkoen voordat die in de oven verdween. ‘Vuurpijlen, bommetjes, alles wat je maar wilt.’

In de woonkamer stonden rond de kerstboom drie reeds voltooide grachtenpanden, met waxinelichtjes achter de rode raampjes. Toen ik wederom mijn oprechte bewondering uitsprak over het resultaat – het waren vrijwel professionele maquettes – sprong Misja op naar Ludwig, omarmde hem en drukte een kus op zijn wangen.

‘Ik heb al twee weken niets gedronken hè?’ Met verliefde blik keek hij zijn een kwarteeuw oudere vriend aan. ‘Kom, zeg dat ik al twee weken helemaal niks gedronken heb!’

‘Nee, geen druppel.’

‘En ik verlaat je nooit meer hè? Na die cursus ga ik werken en dan worden we rijk. En dan vliegen we ieder jaar samen naar Disneyland!’

‘Disneyland?’

‘Dat vinden we allebei leuk,’ zei Ludwig snel.

Misja verdween naar de slaapkamer en kwam terug met een pakket in ritselend feestpapier: stelletjes Bugs Bunny-ondersgoed. Ludwig had ze via een Duits postorderbedrijf al

een paar maanden eerder besteld, zelf durfde hij zoiets niet te dragen maar voor zo'n knul was het toch een mooi kerstcadeau?

'Zo, en nu aan tafel mensen!' Ludwig klapte in zijn handen en verdween weer naar zijn fornuis. 'Ach, wat prachtig: het hele gezin voor het kerstmaal bijeen! Zo direct ga ik een paar kaarsjes branden voor mijn lieve vader en moeder... Wat gaat het leven snel... Wat gaat alles toch krankzinnig snel...'

Niet lang daarna was de idylle voorbij. Het begon ermee dat Ludwig, die zijn zendelingenwerk voornamelijk vanuit huis verrichtte, gek werd van de telefoontjes. Het waren er tientallen; onveranderlijk jongens en mannen die naar Misja vroegen. Eén bepaalde persoon belde zeker drie keer per dag.

Voor het eerst werd Ludwig jaloers.

Hij verbood Misja nog langer de hoorn zelf op te nemen. Hun geschreeuw drong door tot bij mij in de keuken. Ook vielen er flessen en glazen. Op een avond belde Ludwig me in wanhoop op, hij vertelde dat zijn neefje weer was begonnen te drinken, en volstrekt onhandelbaar dreigde te worden. Hij vroeg me wat hij moest doen. Ik wist het niet. De volgende ochtend was Misja verdwenen. Zijn Bugs Bunny-ondergoed, Zwitserse winterschoenen, wollen truien en andere zaken die hij van zijn minnaar cadeau had gekregen, had hij achtergelaten.

'Ik was voor hem als een vader. Of niet soms? Hé, of niet soms? Ik heb tweeduizend dollar aanbetaald voor school. Hij zou volgende week met die etaleercursus beginnen. Maar nu is alles verloren. Ja, zijn hele toekomst is vergooid. En waarom? Waarom?'

Met betraande blik keek hij naar de grachtenpanden op het dressoirtje. Zijn huiskamer was plotseling akelig leeg.

We hervatten onze avondlijke sessies, om beurten bij elkaar in de keuken. De wijn smaakte mijn onderbuurman niet

meer. Hij was overgestapt op Thaise jasmijnthee waarvan hij drie supermarktdozen in voorraad had. Uit compassie dronk ik met hem mee.

Hij was begonnen voor het eerst de Heilige Schrift van voren naar achteren te lezen. Iemand die handelde in bijbels en de inhoud ervan zelf niet kende, had hij plotseling bedacht, was te vergelijken met een hoerenmadam die nooit de liefde had bedreven.

Het Oude Testament beviel hem beter dan het nieuwe.

‘Waarom?’ wilde ik weten.

‘Ik vind die Jezus een geheimschrijver. Ik vertrouw die verhalen rondom hem niet. Er zit volgens mij een luchtje aan.’

Zo gingen de weken voorbij; de nachten werden steeds minder koud en we gingen al aardig in de richting van het voorjaar.

Op de laatste dag van maart had ik een klein feestje te vieren: een literair tijdschrift van naam en faam had een verhaal van me wel bevonden en zou het binnenkort publiceren. Ik was de dertig gepasseerd.

‘Het leven na je dertigste is als oudejaarsavond.’ Ludwig dronk weer dagelijks zijn wijntje, maar was in zijn conversatie almaar somberder geworden. ‘Je moet het zonder kniezen tot het einde toe zien uit te zitten.’

Op dat moment ging mijn huistelefoon.

‘Hallo, hallo?’ klonk een lijjige jongensstem. ‘Ludwig, ik wil Ludwig spreken...’

‘Wie bent u?’ vroeg ik.

‘Neuk je moeder! Ludwig en snel! Wie ben jij, verdomme?!’

De onbekende jongen aan de lijn die naar Ludwig vroeg was duidelijk dronken. Hoe kwam die in godsnaam aan mijn nummer?

‘Sorry, ik heb mezelf naar jou doorgeschakeld,’ veront-

schuldigde Ludwig zich. ‘Die bijbelcentrale in Amsterdam klaagt steeds dat ik niet goed bereikbaar ben. Wie is het?’

‘Wie bent u?’ vroeg ik nogmaals.

‘Volodja,’ klonk het in de hoorn.

‘Volodja,’ zei ik.

‘O, is het weer zover?’ mompelde Ludwig. Volodja was een vriend van Misja, die hem sinds enige dagen was begonnen te bellen. Ze zaten natuurlijk te zuipen. En dan gingen ze bellen. Soms wel vier keer per dag. Dan wilden ze geld.

‘Leg neer,’ zei Ludwig. ‘Leg gewoon maar neer...’

Ik drukte het rode knopje van mijn telefoon in, maar had onze glazen nog niet bijgeschonken of hij ging opnieuw.

‘Niet opnemen!’

Het gejeengel ging door en ik nam op.

‘Oooh, oooh... Het is hier een ramp...’ hoorde ik nu een zwakke meisjesstem. ‘Ludwig... We moeten ene Ludwig hebben. Waar is hij? Het is vreselijk... Misja, Misja... Bloed, allemaal bloed... Zo veel bloed...’

‘Wat?! Bloed?!’ riep ik uit.

Ludwig schoot overeind.

‘Wat is er aan de hand? Hier spreekt de bovenbuurman van Ludwig. Ik ken Misja goed. Wat is er met hem aan de hand? Waar zijn jullie?’

‘Bloed... allemaal bloed...’

Ik vroeg het meisje op welk adres ze waren –Grote Tatarenstraat nummer 22, flat 13, deurbcode k 30 – en legde neer.

Vijf minuten later zaten we in de auto.

‘Godverdomme, dat rotjoch!’ In een oceaan van neonlichten en reclames stoven we over de Koetoezov Prospekt naar het centrum. ‘Ik heb hem verteld dat ik hem nooit meer wil zien. Waar is het precies?’

‘Ergens voorbij het Huis aan de Kade... Pas op! Mijn god! Die klotevrachtwagen had ons bijna te pakken!’